

RDEČI PRAPOR

Glasiło jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10:40 K, za pol leta 5:20 K, za četrt leta 2:60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Pecanekna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine preste. Ne frankirana pisma se ne sprejema. Rokopis se ne vrača, inzerati. Enostopna polit-vrtilca (širina 88 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

1. številka.

V Ljubljani, v soboto, dne 2. januarja 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopies za list: Uredništvo Rdečega Prapora, Ljubljana. — Za denarne pošiljke, naročila na list, reklamacije, inzerate i. t. d.: Upravništvo Rdečega Prapora, Ljubljana, Dunajska cesta šte. 20.

Sodrug!

V smislu strankinih določb in sklepov zadnjega zbora razpisujemo

VII. redni strankin zbor jugoslovanske socialne demokracije

in ga sklicujemo

na dni 31. prosinca, 1. in 2. svečana 1909 v Ljubljano.

Provizorično predlagamo sledeči dnevni red:

1. Poročila, podaja tajnik sodrug Ivan Mlinar.
2. Politični položaj, poroča sodrug Etbin Kristan.
3. a) organizacija, poroča sodrug Ivan Kocmur.
b) Taktika, poroča sodrug dr. Tuma.
4. Tisk, poroča sodrug Anton Kristan.
5. Volitev izvrševalnega odbora.
6. Raznoterosti.

Pozivamo vse organizacije, ki imajo po strankinih določbah pravico do udeležbe na strankinem zboru, da pravočasno izvolijo svoje zastopnike in jih naznanijo izvrševalnemu odboru. Predlogi, ki naj pridejo na razpravo na strankinem zboru, naj se vpošljejo izvrševalnemu odboru najkasneje do 20. januarja 1909.

Vse deželne, okrajne in krajne organizacije ter strokovne skupine in ženske organizacije vabimo, naj se poslužijo svoje pravice in odpošljejo na zbor svoje zastopnike. Mnogostevilna udeležba je v interesu razvoja stranke in zato naj ne izostane nobena organizacija. Vsak delegat se mora na zboru izkazati z mandatom svoje organizacije. Formularji za mandate se lahko dobe pri izvrševalnem odboru.

Sodrug!

Zbor stranke ima izvršiti važne naloge. Stranka napreduje in spopolnitev organizacije je naravna posledica razvoja. Dobra organizacija je predpogoj vsakemu delu in vsakemu uspehu; tesno združeno pa je z organizacijo vprašanje taktike. Prevažna je pa tudi ureditev naših tiskovnih razmer. Tudi v tem oziru nam nalaga razvoj stranke dolžnosti, o katerih mora strankin zbor resno razpravljati in sklepati, da se potem sklepi lahko tudi izvrše. Pa tudi politični položaj v državi sploh in v slovenskih deželah posebej je tak, da mu mora stranka posvetiti vso pažnjo. Zaraditega pričakujemo, da se udeležite zbora v največjem številu.

V LJUBLJANI, v božiču 1908.

Izvrševalni odbor.

Novo leto.

Prečrtana je številka 1908. V preteklosti je in le še zgodovini pripada. Ura je odbila in leto se je končalo. Navada, kateri pravi Slovenec, da je železna srajca, pripisuje taki koledarski izpremembi poseben pomen. Toda čas sam se ne zmeni mnogo za značenje, ki mu pripisujejo mere potrebni ljudje

svojim rubrikam in dogodki, ki odločujejo v življenju človeštva, se ne vežejo na termine v pratiki. Iz starega leta teče čas v novo enakomerno, brez presledka in ne ustavi se niti za sekundo; nika-kršna stena se ne vzdiguje med starim in novim letom, v resnici ni tu ne konca, ne začetka, ampak razvoj gre mirno ali pa tudi nemirno svojo pot, sledeč svojim večnim, neizprosnim zakonom.

Toda človek ni nad svetom, da bi mogel iz abstraktnih višav neprenehoma opazovati tok življenja, temveč se mora včasih ustavljati, da se ozre po svetu in premeri pot od začetka in preceni pot do bližnjega cilja. In ko se je poslovilo leto, je koristno, pogledati kaj nam je zapustilo. Zakaj novo leto je nepopisan list; noben «fatum» ga ni poslikal, ampak na njem bo to, kar bodo zapisali ljudje, med njimi tudi delavci, ki napravijo od leta do leta tem več «zgodovine», čim bolj se zavedajo svojega pomena in čim bolj rabijo svojo moč po svoji volji in v svoje namene. A kdor hoče hoditi, mora imeti tla pod nogami in mora vedeti, kje da je.

Avstrija zaključuje leto 1908 po že precej znani navadi: V znamenju provizorija. Ko je meseca novembra odstopilo Beckovo ministrstvo, deloma zato, ker je bil njegov šef vedno dober mešetar, ampak nikdar ne krepak in dalekoviden državnik, deloma pa zato, ker so dunajski krščanski socialci pričakovali od vladne izpremembe večjih profitov, se je predstavil Bienerth državi kot «pacemaker» novega parlamentarnega ministrstva, kot blaga duša, ki ne išče zase nič drugega kakor nekoliko nehvaležnega dela, vso glorio pa hoče prepustiti novim možem, zaupnikom narodov in parlamentarnih strank. To je bilo meseca novembra; ob novem letu pa imamo še vedno provizorično uradniško ministrstvo in v tem ko napovedujejo politični avguri dopoldne parlamentarizacije kabineta tekom kratkih dni, popoldne pa stalno imenovanje uradniškega ministrstva, ne ve v resnici ne Bienerth, ne parlament, ne ta ali ona stranka, kaj se bo zgodilo. Edino, o čemer ni skoraj nobenega dvoma, je nesposobnost sedanjega kabineta in njegovega glavarja.

Seveda, Bienerth je spravljal brez § 14. pod streho najnujnejše «državne potrebe»: Proračunski provizorij, pooblastilni zakon za provizorično uveljavljanje trgovinske pogodbe s Srbijo in v prvem čitanju aneksijsko predlogo. Ampak zasluge za ta uspeh nima vlada, temveč edino parlament in v parlamentu predvsem socialno-demokratska frakcija, ki je z največjo odločnostjo odbila, vse desperaterske poskuse, ki so hoteli razdejati državni zbor. Bienerth sam pa je z naivno virtuoznostjo storil, kar je le mogel, da bi bil zašel parlament na led in da bi se kolikor le mogoče povečala splošna zmešnjava v državi. Razglas nagle sodbe v Pragi je bil v tem oziru pravo mojstrsko delo, ki bi bilo moralo kakor dinamit pognati državni zbor v zrak, če bi ne stal na podlagi splošne in enake volilne pravice.

Da imajo socialni demokratje za ohranitev parlamenta in s tem za preprečenje absolutizma glavne zasluge, je danes nepobitno zgodovinsko dejstvo, katero so priznali dvakrat vsi, tudi organiziranemu proletariatu najbolj sovražni listi, izvzemši seveda slovenski liberalni in klerikalni, ki bi najrajši sugerirali svojim čitateljem, da socialne demokracije sploh ni na svetu, daš je v avstrijskem parlamentu s svojim 89 poslanci tako močna, da je zbornica brez bojev izvolila sodruga Pernerstor-

ferja za svojega podpredsednika. A prav moč socialne demokracije je največjega pomena za ta parlament, v katerem se sicer cede vsem meščanskim strankam sline po ministerskih portfeljih, pa vendar ležejo vse narazen kakor rakovi mladi. Socialna demokracija, ki združuje v sebi zastopnike vseh narodov, je edina stranka, v kateri živi skupnost avstrijskih interesov in njena bodočnost; edina stranka, ki ima jasne cilje in do svojih ciljev jasno pot. S tem se pojasnjujejo njeni uspehi, s tem se pa tudi razlaga brezpogojna potreba socialne demokracije za vse narode, ki žive in morajo živeti v tej državi.

Prav v sedanjem času je potreba socialne demokracije za avstrijske narode posebno očitna. Zakaj kakor da bi se bila zgodovina skesala zaradi napredka zadnjih let, se je cela država vrnila v čase najstrupenejšega šovinizma, ki razsaja od severa do juga po vseh deželah, med vsemi narodi in opaja ljudi kakor zastrupljeno vino in nadomešča razum z blaznostjo in z delirijem divjanjem. Povsod nacionalistične rabuke, povsod šovinistično sovraštvo; povsod več veselja nad kľofuto, ki jo dobi nasprotnik kakor nad svojo pridobitvijo; povsod zaslepljevanje množic, povsod pačenje socialnih vprašanj. Žito nacionalističnih hujskačev gre po vsej državi v klasje in tujec, ki bi mogel z enim pogledom pregledati celo Avstrijo, bi moral misliti, da je cela država ogromna norišnica.

Seveda nimajo zasluge za to ogromno blaznost od nacionalnega furorja živeti hujskači sami; glavna krivica zadene vse dosedanje vladne sisteme, tiste, ki so protežirali eno narodnost na škodo drugih in tiste, ki so prepuščali rešitev narodnega vprašanja ljubemu bogu. V sedanjosti pa imajo vendar meščanske stranke največo odgovornost za šovinistično paralizo, zakaj one so poklicane, da vladajo in da na vladi rešijo nacionalni problem. Meščanske stranke so vstvarile sistem, ki ga imamo v državi, zato je njih dolžnost, vladati. Nes pametno je, zahtevati vsakovrstne izpolnitve kot predpogoj za nastop vlade; in če se ta nezmislil odeva s plaščem radikalizma, je to vendar le posledica strahopetnosti in komedijanstva, ki se ne upa prevzeti odgovornosti za svoja dejanja. To velja za slovanske stranke prav tako kakor za nemške; oboje so krive provizorija, ob katerem visi vse skupaj v zraku, oboje so krive neparlamentarčne vlade, oboje so krive vseh krivic, zaradi katerih farizejsko stokajo.

V teh razmerah je socialna demokracija kot edina stranka narodne enakopravnosti kvas avstrijskega parlamentarizma in njena moč je edino jamstvo, da bodo meščanske stranke proti svoji volji prisiljene, lotiti se narodnega vprašanja z resnobo, katere niso kazala doslej nikdar. In socialna demokracija je obenem edino jamstvo, da se dožene narodno vprašanje z narodno avtonomijo, ki je edina podlaga narodne enakopravnosti in svobodnega narodnega razvoja.

A v dobi splošne šovinistične pijanosti je socialna demokracija tudi edina moč, ki prepreči potlačanje socialnih reform. Po njeni zaslugi je dozorelo vprašanje starostnega zavarovanja vsaj toliko, da je zakonski načrt odkazan odseku. Brez socialne demokracije bi meščanske stranke s slastjo pokopale reformo, da bi se s takim pokopom prikupile svojim kapitalističnim prijateljem; za pretvezo pa bi jim po stari navadi služila vsakovrstna nacionalna vprašanja.

Z zunanjiimi državami je prišla Avstrija po nerodnosti svoje diplomacije v prav neprijetne od-

nošaje. Če nima nespretno izvršena aneksija Bosne in Hercegovine hujskih posledic, je to zahvaliti edino oslabljenju Rusije izza japonske vojne. Če bi se Rusija čutila dovolj močno, da bi mogla pograbit za orožje, bi bila vojna z Avstrijo in potem skoraj splošna evropska vojna gotova stvar. Izvolnega govor v ruski dumi je odpravil nekoliko strahu; vendar pa se ni izginila vsa nevarnost vojne. Avstrijske razmere s Srbijo in Črnogoro so napete do skrajnosti, urejene pa tudi še niso s Turčijo. Dokler se ne snide evropska konferenca, ki jo zahtevajo skoraj vse velesile, visi nad evropskim mirom vedno Damoklejev meč.

Razbitost in nemiri v državi, negotovost v zunanjih razmerah — tako stopamo v novo leto. A v splošni zmedenosti ima delavstvo največje tolažbo samo v sebi. S svojo močjo si je priborilo močno in ugledno situacijo; s svojo močjo je napredovalo na gospodarskem in na političnem polju. Pridobilo je vspehov povsod in njegova moč raste od dne do dne. S tem pa tudi delavska samozavest. Nekdaj je pozdravljal delavec vsako novo leto kot objokan suženj. Zdaj ga pozdravlja še kot trpin, a trpin, ki se bojuje in ki vé, da bo zmagal.

Prislo bo novo leto, ki bo njegovo!

Novoslovanstvo in socializem.

Konec.

In velika novodobna ideja socializma nam bije z vseh koncev in krajev velikega sveta v obraz v krepko razvijajoči se socialno-demokratski stranki! Ako abstrahiramo vse odtenke različnih novodobnih naziranj, potem nam stoji nasproti le eno novodobno svetovno naziranje, monizem in žnjim naturalizem in socializem. In temu novodobnemu naziranju stoji nasproti starodobno svetovno naziranje, naziranje versko in dualistično. Ali pa si, recimo, stojita nasproti naziranje stvarstva in naziranje evolucije: na eni strani velika socialna ustroja, cerkev in država, z dogmami in zakoni, oboje kot izraz sile, na drugi strani pa človeštvo, gibajoče in razvijajoče se prosto preko ozkih mej, ki mu jih stavljajo dogme in zakoni, cerkev in država. Dr. Vošnjak se ogiblje skrbno svetovnega naziranja socializma, ker je, recimo, kljub svojemu stremljenju po višjem horizontu, še vedno vkopan v ozka domača tla, iz katerih je vzrastel.

Ako bi bil vzel dr. Vošnjak za podlago narodnostni program socialno-demokratske delavske stranke avstrijske, kakor je bil sklenjen na brnskem zboru že leta 1899, program, ki je izdelan uprav mojstrsko na podlagi znanstvenega socializma, bi bil moral priti do vse drugega odgovora na vprašanje novoslovanstva ideje, kakor je prišel. V prvem stavku narodnostnega socialno-demokratskega programa se poudarja: «da narodnostni boji, taki, kakor so sedaj, t. j. z malenkostnega teritorialnega stališča, ovirajo kulturni razvoj ljudstva, to se pravi narodovih mas. Vzrok narodnostnih bojev je politična zaostalost javnih naprav. Narodnostni boji so sredstvo vladajočih meščanskih, fevdalnih in kapitalističnih razredov, da si ohranijo svojo razredno premoč in da branijo, da ne pride ljudstvo, t. j. narodna masa kot taka do krepkega izraza in do samovlade. Predpogoj ureditve narodnostnega vprašanja je torej ureditev javnega življenja po principu enake pravice in pameti kot kulturne zahteve. Ta enaka pravica kot kulturna zahteva pa je mogoča le v demokratičnem občestvu, t. j. v občestvu, kjer padajo privilegiji posameznih razredov in pride človek in njegovo kulturno delo do neomejene polne veljave. Prost razvoj vsake narodnosti je mogoč le na podlagi enake pravice in po odstranitvi vsake razredne premoči. Nemogoče pa je, razen po narodnostnem programu socialističnem, da bi se kultura prosto razvijala, ako narodi ne uvidijo in ne priznavajo med seboj solidarnosti pri kulturnem delu». Ali ne dobi tu tudi dr. Vošnjak in vsak razumnik odgovor na vprašanje novoslovanstva ideje? In kako je to, da celo dr. Vošnjak pravi, da se danes še ne more govoriti o kulturnem programu? Ali ni kulturni program za vse narodnosti celega sveta eden? Ali ni smoter in cilj vseh narodnosti eden? Saj je kultura vsake narodnosti le vejica, ki raste iz večje veje in iz skupnega debla. Saj se ne da ločiti kultura enega naroda od kulture drugega naroda. Saj je v razraščanju in vzraščanju ene narodnostne kulture nad drugo in v drugo ves napredek človeške kulture! Mari si bodo Slovani delali drug

kulturni program nego Romani in Germani? Ali ne stremi ves razvoj človeka k enemu cilju?

Ako je narodnost etična prikazen, tedaj je vsečloveška prikazen. Narodnost torej ne more imeti bojnega klica, marveč le stremljenje po solidarnosti. Ideja države in cerkve je bojni klic, je zmagovanje enega nad drugim. Narodnostna ideja kot etična prikazen pa vsebuje princip avtonomije, ne morda le narodnosti kot teritorialne ali socialne skupine, marveč splošne avtonomije, t. j. angleškega «selfgovernment».

Kaj pa danes tlači slovensko kulturo, slovensko politično in socialno življenje? Ali ne cerkev in država, konfesija in kapital? Kaj cepi Hrvate od Srbov? Ali niso iste krvi, iste kulture in istega jezika? Ali jih ne cepi neplodna historična državna ideja in še bolj neplodna konfesionalna ideja? In kaj loči Poljake in Ruse? Kaj pa zbira danes na slovanskem jugu «hrvatsko legijo» in «srbsko legijo», če ne malenkostni življenjski milieu, iz katerega se te legije rekrutirajo, in abstraktna ideologija, odtrgana od realnega življenja. Kaj pa pomeni entuziazem za črnogorskega kneza pa srbske Obrenoviće in Karagorgjeviće, če ne najpuhlejši, najzastarelejši historizem, ki vidi še vedno v junakih in kronanih glavah predstavljatelje narodov! In ne vidi danes vsak slovenski akademik, ako sledi zdravemu razumu, da je mogoče premostiti prepad med slovanskimi plemeni le po eni poti, po poti splošne avtonomije in njene posledice, narodnostne avtonomije? Torej gojitev demokratične ideje kot samovlade ljudske mase, odstranitev historizma in konfesionalizma je predpogoj skupnemu kulturnemu delu slovanskih plemen.

Ako je narodnost etična prikazen, potem je tudi vsaka najmanjša vejica narodnostnega organa potrebna celemu drevesu. Zgodovina in razvoj slovanskih plemen v Avstriji, zgodovina Slovencev, ki so se odstranili od Hrvatov, Slovakov, ki so se ločili od Čehov, Malorusov, ki so se ločili od Velikorusov, kaže, da se tudi narodnosti kot etična prikazen naravnim putem razvijajo. In lahko rečemo, da v svojem razvoju slovanski narodi stoje mnogo bližje etični prikazni, nego pa veliki narodi germanski in romanski, kjer so ravno historične države s silo zatrle razvoj prvotnih organizmov. Ker Slovani nismo imeli svoje države, tudi tuja država ni ovirala, da celo pospeševala naravni razvoj najmanjši narodnosti kot etičnih prikazni.

Kakor bi se bil dr. Vošnjak oziral na ta veliki horizont novodobne socialne struje, je pač moral uvideti, da je Hribarjeva novoslovanstva ideja brez vsebine. Vse, kar se je po izjavah dr. Kramarja, Ivana Hribarja in po časnikih moglo posneti, kar se je iz tega moglo kot nekaj novega, praktičnega ekstrahirati, so edinole malenkostna vsakdanja vprašanja: zblíževanje žurnalistike in organiziranje knjigotrštva. Mari je to novoslovanstva ideja? Jaz bi nakratko odgovoril, da je novoslovanstva ideja le ena: proč s carizmom, proč z absolutizmom, proč z razredi, proč s konfesijo! Borite se za samovlado, pa se priborite do prostega razvoja vseh narodnosti od največje do najmanjše. Razvijale se bodo kakor vejice in veje orjaškega drevesa človeštva in slovenska vejica se bo opirala ob hrvaško in češko in vse ob veliko rusko in le-ta raste iz skupnega debla indogermanskega.

Iz splošnega kulturnega programa pa se da po izkušnji in zgodovini človeštva natančno določiti, katere stike potrebuje slovenski narod s soslednjimi slovanskimi in sosednjimi germanskimi in romanskimi narodi. Vsekako je predpogoj «novoslovanstva ideje», da se jezik vsakega plemena razvija na domačih tleh in iz sebe ter se popolnuje iz sosednjih slovanskih jezikov organskim putem, t. j. da zajme tam le tiste besede, ki so bile kdaj skupne, ali pa le tiste besede, ki so se iz prvotnega debla organsko razvijale in lahko vsled tega postanejo skupne.

Docela drugo vprašanje pa je vprašanje po občevalnem jeziku. To vprašanje reši potreba in življenje samo. Kadar bomo imeli socialne, ekonomske in politične stike s Čehi, se bomo učili češki za praktično rabo v življenju, in obratno! Kadar bomo imeli take stike z Rusi, se bomo učili rusčine. In tudi to vprašanje se reši le potom splošne avtonomije, ker se le po tej pride do obče socialne, ekonomske in politične stike in šele po tej poti samo nastopi z vsa silo praktično vprašanje občevalnega jezika. Tako se mora brez vsake sile in brez vsake narodne orga-

nizacije priti do občevalnega jezika srbskega. Dobimo skupni, ekonomski stik med Jugoslavlani, pa postane srbski jezik brez šole, brez sile in brez agitacije jugoslovanski občevalni jezik!

Novoslovanstva ideje torej ni in je ne more biti.

Vzgoja naše akademične mladine pa se mora gibati v najširšem horizontu, t. j. v horizontu socialnem in demokratskem. Dr. Henrik Tuma.

Univerza v Trstu.

Konec.

Delavec sedanjega časa je nov človek, nova gospodarska rasa. On bo tudi duševno v marsikaterem oziru vstvarjal drugačno kulturo kakor je današnja. V narodnem oziru so stare stranke, posebnost pa absolutistični politični rešitelji glede nas avstrijskih Slovanov, zavedno ali ne, ravnali tako, da kolikor mogoče odtegnjejo šole masi. Tujčili so mej Slovani šole, urade, spravljali tujce med nje, ker tujčenje ovira izobrazbo in je neomikane narode lahko vladati in izrabljati za vse. Tega nas uči mučenštvo Slovencev, teh inteligentnih Slovanov, od njihovega nastopa v zgodovino do sedaj. Narod se boji, izgubiti svoje zemljo, svoj zaslužek, ako nastopijo drugi gospodarji na njegovi zemlji; narod se boji, da izgubi svojo svojstvo; vsak se brani, postati drug človek. Potujčenje vzame svojstvo, tujec ne pripoznava, kar je v čustvovanju rojakov. Kolikor ima kak narod malo kulture, njemu je draga, izgubiti je ne mara. S tem činiteljem v razvoju človeštva bo tudi socializem moral računati.

Nemški, francoski delavec se uči. Trud prihaja iz dela in z veseljem obiskuje na večera predavanja, bere ponoči dobre knjige. Poznavalec teh narodov se čudijo naravnost strastnemu hrepenenju n. pr. nemškega delavstva po pridobitvi večje omike. V najtesnejši zvezi je s profesorji univerz, ki imajo prosta, lahko razumljiva predavanja v večjih mestih. Na Danskem imajo že univerze za mase, na katerih se goji poduk o občini omiki, pa tudi nauk o kmetijstvu, o trgovini, o industrijskem delu. Jugoslavlani smo zaradi tega taki reveži, ker si nismo pridobili dosti šol za mase, ampak smo dali vladam skrbeti za nas.

Ima sedaj zahtevajo avstrijski Italijani v Trstu univerzo za svojo mladež. Energično nastopajo. Dobili jo bodo, ker so začeli s to zahtevo v času, ko morajo avstrijske vlade Lahom vse privoliti, da ne pride država v nesrečo. Italijani vedo, kaj bi jim bila univerza v Trstu. Lahko je popolna. Za medicince je v velikem mestu ob važnem morju dosti gradiva za študije. Še tehniko bodo dobili, za katero je Trst kakor vstvarjen, ker mladenič lahko vsak dan gleda čudeže sedanje tehnike.

V Trstu in okolici živi več tisoč delavcev-rojakov iz slovanskega juga. Med njimi je dosti dobrih, takozvanih kvalificiranih delavcev. Nikjer drugod na slovanskem jugu jih ni toliko. V Trstu tvori slovanski delavec merodajno maso. Če kje, so tukaj pogoji za šolstvo, ki bi prišlo v korist otrokom delavcev. Ako bi bila v Trstu slovanska univerza, bilo bi kaj lahko, da spravi delavec svojega nadarjenega sina ali dekleta v višje šole. Slovanska univerza zahteva tudi slovanske srednje šole in kolikor je že zdaj mogoče, srednje šole, ki goje v prvi vrsti realne nauke in vendar pripuščajo pristop na univerzo v vse oddelke.

Francoski pisatelj piše: Intelktuelni in ročni delavci naj si podajo roke, ne da bi jim bilo kaj mar, ako so roke črne od premoga, ali črne od črnila in naj imajo le to v čislju, da so človeške roke. — Koliko nadarjenih otrok delavcev bi prišlo tako na univerzo, ko bi jo imeli pred pragom! Neki slikar je predstavljal življenje modernega industrijskega delavca s tem: naslikal je dolgi dve visoki steni in med temi hodečega starca z malim fantom. Ni konca teh sten. Čez stene moli cvetje raznih dreves in fantek je slikan, kakor bi vpraševal starega očeta: stari ate, ali ne prideva ven, ne prideva, da vidiva te cvetke od blizu? — Slovanski delavci v Trstu, mislite na slovansko univerzo v Trstu; najboljša moč v borbi za izboljšanje življenja delavca, mase, bo vaš otrok, ki pozna vaše življenje, ki čustvuje z vsem srcem, ki ne bo pozabljal, da prihaja iz velike mase.

Georg Brandes znamenit kritik je izjavil: «Zdaj živita ta dva velika Rusa, katerih duševno delo stoji v službi ruskega naroda, ali katerih misli koristijo vsemu človeštvu. Tolstoj in Krapotkin, ta znameniti spoznavatelj zgodovine gospodarstva, piše: «Ne gre za to, da se sprejme nekaj solanih delavcev v višjo vrsto solanih inženirjev; tak ideal naj zadošča tistim, ki se brigajo za svojo kramarijo in ki se boje inozemske konkurence. To ne more biti zadostno onim, ki imajo pred očmi skupne interese ved in industrije in smatrajo oboje kot sredstvo, da se popne človeštvo višje. Trdimo v interesu vede kakor industrije, v interesu človeštva kot celote, da vzgaja vsak človek brez razločka rojstva tako, da združuje dobro znanje ved s spretnostjo kakega rokodelstva. Priznamo potrebo specializiranja znanosti, ali trdimo, da mora človek pridobiti pred specializiranjem občno omiko in da mora obsegati enako ta občna omika vedo in delo. Delitvi družbe v delavce za glavo «Kopfarbeiter» in ročne delavce protistavljamo zvezo

obeh teh delavnosti in zahtevamo mesto tehnične vzgoje, ki še vedno vzdržuje sedanjo delitev med delavci z glavo in ročnimi delavci «educatiön in tégrale», to je popolno vzgojo, ki pomenja konec te delitve. — Slovanski delavci, mislite na lepe misli, ki sem jih citiral začetkom tega spisa! Da le enkrat univerza obstoja, tehnika ne ko dolgo čakala in uredba univerze, kakor je zdaj, se bo, kakor vse na svetu, spreminjala. Juristov in bogoslovcev bodoči svet ne bo toliko rabil, jezikoslovcev starih jezikov nič. Namesto teh bodo stopile druge discipline ved.

Dr. Slanc.

Politični odsevi.

Baron Aehrenthal odgovarja Rusiji zaradi aneksije. Preden je Izvolskij nastopil v dumi, je razposlal vladam, ki so podpisale berlinski ugovor, posebno okrožnico. Kot odgovor na njo se mora smatrati okrožnica, katero je izdalo avstrijsko zunanje ministrstvo o božiču. Priloge obsegajo dopise med Avstrijo in Rusijo glede na aneksijo. Glavna točka je star dogovor obeh držav glede Bosne, katerega je priznal tudi Izvolskij. Znan je ta dogovor iz objav bivšega sekcijkega načelnika v zunanjem ministrstvu, madžarskega pesnika Doczija, ki je razglasil v glavnem sledeče: Leta 1876 sta se v Reichstadtu dogovorila cesar Franc Jožef in car Aleksander II., v tem dogovoru je bilo rečeno: Če zmaga Srbija v boju s Turčijo, bo Avstrija zasedla Bosno in Hercegovino ter zaprla klesko luko za turške transporte. Leta 1877, preden je posegla Rusija v balkansko vojno, sta sklenila Andrassy in Novikov drugi dogovor, ki je določil: Če se zgode v Turčiji izpremembe, vsled katerih bi ji bilo nemogoče, uspešno braniti Bosno in Hercegovino proti Srbiji in Črnogori, se polasti Avstrija teh dežel, izvzema novopazarski sandžak, o katerem se ima pozneje razpravljati. Ta ugovor je podpisal car. Tretji dogovor je bil sklenjen ob času berlinskega kongresa v tem zmislu, da Rusija ne bo ugovarjala, če bo Avstrija tudi v novopazarskem sandžaku namestila svojo upravo namesto turške in če bo popolnoma prazna Bosno in Hercegovino v svojo last. O poznejših dogovorih je znano, da je bila 1881. leta sklenjena med Avstrijo, Rusijo in Nemčijo zveza treh cesarjev, ki je priznala Avstriji pravico, izpremeniti okupacijo Bosne in Hercegovine v aneksijo; če bi se združila vzhodna Rumelija z Bolgarsko, se temu ne bilo upirati. Zveza je veljala najprej tri leta in se je potem podaljšala še na tri leta. Knez Aleksander (Battenberg) je leta 1887 združil vzhodno Rumelijo res z Bolgarsko in sicer proti volji Aleksandra III. Tedaj je Avstrija štela bolgarsko neodvisnost in zveza se ni obnovila. — Oficijozna «Rosija» je priznala te dogovore in dejala, da se je pogodba, ki sta jo 13. julija 1878 v Berlinu podpisala grof Andrassy in knez Gorčakov, glasila tako: «Cesarska ruska vlada se zaveže, da ne bo ugovarjala, če bi bila Avstro-Ogrska prisiljena, vsled eventualnega iz turške uprave novopazarskega sandžaka nastalega nesoglasja, trajno zavesti ta teritorij in ostale dele Bosne in Hercegovine.

Puške so pokale ob Drini. Po avstrijskih vojaških poročilih sta dva srbska kmeta, ki sta bila oblečena kot četniki, s srbskega obrežja Drine streljala na avstrijske orožnike pri vasi Zelenice v v zborniškem okraju. Stražmojster Lesjak je bil lahko ranjen. Na to so orožniki ustrelili oba kmeta. Oficijozne vesti povdarjajo, da se je med srbskim prebivalstvom ob meji razdelilo 100.000 mauserskih pušk. V tistih krajih pa baje cvete rop in ker je letos velika beda, je nevarnost povečana. Neki morilec Brčić, ki ima baje 28 umorov na duši in je ugrabil 65 mladih deklet in dečkov, da jih je prodal v turške hareme in bosenskim kupčevalcem z dekleti, je baje v tistem kraju na ropu, ne da bi ga bile mogle srbske oblasti doslej prijeti. V oficijoznih vesteh se tudi zuga, da se bo od Srbije zahtevalo razoroženje vsega civilnega srbskega prebivalstva ob meji.

Ruski general Lipovac poziva Ruse, ki hočejo iti za prostovoljce v Srbijo, naj se 15. prosinca (po ruskem koledarju) zbero v Odesi. Oglašilo se je baje 40.000 ruskih prostovoljcev, med njimi generala Subotić in Kirijev, 300 častnikov, 200 vseučilišnih dijakov in kneza Demilov in Obolenskij, ki sta sorodnika grofa Tolstega.

V glavni bolgrajski cerkvi je imel višji duhovnik Božić velik bojni govor proti Avstriji. Navzoč je bil tudi princ Jurij.

Srbska skupština je dovolila Velemirovičevi vladi proračunski provizorij, vsled česar je prepričana napovedana kriza. Toda ima težave, ker se stranke še niso mogle domeniti glede na posojilo 200 milijonov, ki bi se imelo poplačati iz novega monopola na žganje. Zarotniki in njihovi nasprotniki so se baje pobotali. Polkovnik Vasić, ki je bil pod Aleksandrom vojni minister in je nasprotoval zarotnikom, ima zopet dobiti vojni portfelj.

V turškem parlamentu je bil Ahmed Riza, ki je živel 20 let v prognanstvu, izvoljen za predsednika. Zbornica je sprejela odgovor na prestolni govor.

Bolgarski finančni minister Salabašev je dejal v sobranju, da znaša ves državni dolg

500 milijonov. Vlada ne namerava pred avgustom 1909. najeti novega posojila. Za vzhodno rumelske železnice ne namerava vlada plačati več kakor so stale železniško družbo. Turčiji bi pripadalo za njeno lastninsko pravico 12 milijonov, družbi pa za prometno pravico 6 milijonov.

Domače vesti.

Zizibambula je bilo ime čudni živalici, katero ja razkazoval podjeten možak po Evropi z romantično povestjo o njenem postanku. Živalica je bila v vsem podobna opici, ampak bila je brez dlaka. Njen lastnik ni bil prav nič v zadregi zaradi razlage; pripovedoval je prav živo, kako je daleč doli v Afriki orangutan vzel ženo zamorko in jo — posilil; plod te nezakonske zveze pa da je Zizibambula. pol opice, pol človeka. Znani učenjak Mečnikov je brez pardona razdril to romantiko; dognal je namreč, da je zizibambula navaden šimpanz, ki je vsled neke bolezni izgubil dlako. Lani so se zizibambule silno razplodile po Zagrebu; iz njih se je sestavila cela «narodna legija» Frankovih komedijšev. In zdaj dobimo zizibambule tudi v Ljubljani. Jutri imajo v «Mestnem Domu» ustanovni shod; svoje jato imenujejo «Narodno-delavsko organizacijo». Konfuzija je meso postala in bo med nami prebivala — ampak dolgo ne; zakaj o neumnosti pravijo sicer, da je neumrjoča, ampak če je prevelika, pogine vendar sama ob sebi. Liberalstvo in socializem spravljati v eno posodo, to je tako, kakor vlivati vodo v ogenj.

Liberalna stranka ne bo poginila, je trdil Hribar na učiteljskem shodu. Ampak ustanovitev Narodne Delavske organizacije je na vsak način sumljivo znamenje. Kadar se trgovskemu podjetju že prav slabo godi, takrat ustanovi podružnico s tujim imenom; tako tudi liberalci. Da je Ribničarjeva čista zizibambul liberalna filiala, je jasno že iz reklame, ki jo delata «Narod» pa «Naš list» zanjo. Čemu pa potrebujejo organizacijo z delavskim imenom, če so res še tako krepki, kakor deklarirajo? Ta svindl je vendar preveč prozoren, da bi dolgo vspeval.

Ob ustanovitvi «Narodne delavske» je zanimivo, kako je taksiral agent tržaske matice, znani Jaklič, kranjske delavce. Na Goriškem, v Renčah je pred kratkim trdil, da so kranjski delavci šnopsarji, zato se ne organizirajo. On je sam Kranjec, pa vé, da je tako. — S šnopsarji zmerjajo tiste, ki jih hočejo vjeti na svoje limanice.

Tudi učitelje vabijo zdaj v zizibambulsko gardo. Kamniški «Naš List», ki je že popolnoma zabredel v žurnalistično vlačugarstvo; pridružuje učitelje, naj se varujejo hudičeve socialne demokracije in naj postanejo zizibambule. Mi ostanemo seveda na svojem stališču, da mora učitelj sam spoznati, kje je njegovo mesto. Ampak za take otročaje jih nismo smatrali nikdar, da bi izstopili iz liberalne stranke le zato, da vstopijo z drugim imenom zopet vanjo. In če je res, da hočejo učitelji iskati stika — četudi le kulturnega — z delavstvom, tedaj pač ne bodo pozabili, da je kupček politične tepčarije, ki se imenuje «Narodna delavska» znašen le zato, da bi liberalci preslepili delavstvo. Ampak do tega cilja je predolga pot.

«Slovenski Narod», ki mu tiči laž in potreba za lažjo tako v kosteh, da ga tri dni stresa po vseh živcih, če enkrat izreče resnico, jo je hotel po starem nauku: «Reci mu, da ti ne reče», zasukati stvar, pa očita nam laž. Stori smo baje Hribarju veliko krivico. S strahovito teatraličnim ugotenjem se trudi «Narod» dokazati, da je Hribar učitelje poučeval, da morajo delati ne samo za ljudstvo, ampak tudi za narod. Recimo, da je Hribar doslovno tako govoril, kje pa je potem naša laž? Hribar je konstruiral med narodom in ljudstvom nasprotje; za to gre in za nič drugega ne. In da je to nasprotje značilno za liberalne pojme, je naš utemeljen nazor. Kar se pa učenja iz časnikarskih poročil tiče, nas pa ni prav nič strah, udeleženci učiteljskega shoda bodo najbolje videli iz «Narodovega» poročila, koliko smejo verjeti temu staremu lažnjivcu. Čisto tisto poročilo je namreč enotna laž. In da ima ta laž jezuitarski značaj, je umevno, odkar so liberalci tako združeni s klerikalci, da se tudi v metodah ne razlikujejo več od njih.

Strašanški potres, najbrže z podmorskim vulkanskim izbruhom, je uničil mesti Messina na Siciliji in Reggio v Kalabriji ter še celo vrsto drugih mest in vasi. Število človeških žrtev se ceni po najnovejšem pregledu na 200.000 ljudi. Posameznosti so grozovite. Natančnejše poročilo sledi zaradi pomanjkanja prostora v prihodnji številki.

Smrt na nesrečo. V Sezani se je pripetila dne 19. t. m. huda nesreča. Ko je čevljarški mojster Ignacij Tončič prišel domov in šel po stopnicah, se mu je izpodrnilo, da je padel tako nesrečno, da si je zlomil nogo in si pretresel možgane. Spravili so ga v posteljo, kjer je kmalu potem izdihnil. Pokojniku je bilo 48 let.

Posledice hudobnosti. Pri Sv. Primožu blizu Celja je minulo nedeljo padel neki Jakob Zupanc svojemu sosedu plot. Plot ga je pod seboj pokopal in težko rani. Odnegli so ga v bližnjo hišo in položili na mizarsko stružnico. Ponoči pa je padel z nje na tla in se ubil.

Hrbtišče je zlomil orehev blod vinčarju Vihru iz Velican. Vihar je zlezal pod hlod, ki je

ležal na šrogah; mislil ga je nekaj popraviti, a ga je pri tem omrsil, da je padel z vso težo nesrečno na hrbet in mu ga zlomil. Čez nekaj dni je v Ormožu v bolnišnici umrl.

„Rdeči Prapor“

izhaja redno vsako sredo in soboto in velja za avstro-ogrske kraje za celo leto 10 K 40 vin., za pol leta 5 K 20 vin., za četrt leta 2 K 60 vin., mesečno 90 vin.

Za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K.

Za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Delavski žepni koledar za leto 1909 je ravnokar izšel.

Cena 80 vin., po pošti 10 vin. več.

Vsem cenjenim gostom in prijateljem kličeva

veselo novo leto!

Marija in Franjo Kaučič

Čoška budojeviška pivnica, Sv. Petra
:: cesta št. 26 (prej Golobček) ::

Ceno perje za postelje!

En kilogram sivega, osmukanega 2 K, napol belega K 2 80, belega K 4—, prima puhatega K 6—, najboljšega prima, opukanega, najlepše vrste K 8—, puh siv K 6—, bel K 10—, prsni puh K 12—, od 5 kg naprej franko.

Gotove postelje

iz gosto tkanega, rdečega, modrega, rmenega ali belega inleta (pavolnine — nankinga), tuhent, 170 : 116 cm velik in dve blazini, 80 : 58 cm veliki, napolnjeno z novim, sivim, očiščenim, izdatnim in trpežnim perjem K 16—, z napol puhom K 20—, s puhom K 24—, tuhent sama K 12—, K 14—, K 16—, blazinice K 3—, K 3 50, K 4—, razposilja proti povzetju, ne vračunši zavojnino, franko od K 10— naprej. 52—18

Maks Berger, Deschenitz, 228 (Böhmerwald). Če blago ne ugaša, se zamenja ali pa vrne denar. — Cenik zastoj in franko.

Patniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
razenljivo potovati naj se obrnejo
na
Simona Hmetek
v Duplem Kolodvorske ulice 28
Kuhovarna Pijavica daje se bregovščina

Svoji k svojim!

Lud. Černe
zlatar in trgovec z urami

ter zapriseženi sodnijski cenilec.

Ljubljana, Wolfove ulice 8.

Izborna zaloga briljantnega blaga,
zlatnine, srebrnine in raznih ur.

Lastna delavnica

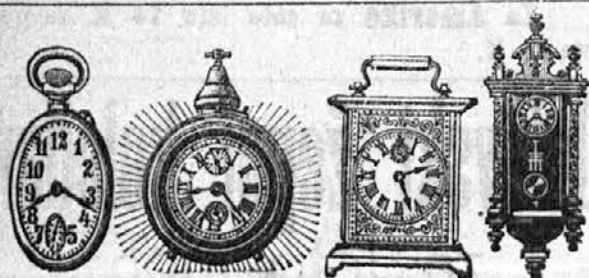
za popravila in nova dela.

Cene najnižje. Solidna postrežba.

Klobuke, cilindre
in čepice v najnovejših fazonah in v
velikih izberah priporoča
Jvan Soklič, Ljubljana
Pod Trančo štev. 2.

52-8

Zastoj pošljem vsakemu in poštne prosto cenik za 5000 dr.

Roskopf Patent K 3-	J-Budilka K 6-
Srebr.-Rosk. 6-	Z bitjem 8-
Železn.-Rosk. 7-	Z godbo 10-
Srebr. z dvoj. plašč. 8-	6 valenov 12-
Budilka 2-40	Pendel-ura 70 cm 7-
S svet. števil. 3-	Z zvon. bitjem 9-
Z enim zvoncem 5-	Z budilko 10-
Kuhinjska ura 3-	Z godbo 12-

Original, Omega, Schaffhausen, Glashütte, Helios, Amalfi,
c. kr. preizkušeno od K 13- Zlatina in srebrnina
po originalnih tvorničkih cenah.

Triletna garancija. Ako ne ugaja, zamena, ali pa se
vrne denar. 15-14

Maks Böhnel, Dunaj IV.

Margaretenstrasse 27/20 v lastni hiši.

Sodno zapriseženi cenitelj in izvedenec. Največja in
najstarejša tvrdka. Ustanovljeno 1840.

5000 slikanih cenikov zastoj in poštne prosto.

10-4

E. & A. SKABERNÉ
LJUBLJANA

Mestni trg št. 10.

Zaloga manufakturne
nega blaga na debelo
in drobno.

Telefon št. 177

52-10

L. Tomažič

zaloga piva

v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n.
slavnemu občinstvu priporočam

zagrebačko in
šiško pivo

Telefon št. 177

Telefon št. 177

Globoko izpod cene

prodajam zaradi pomanjkanja prostora: Obleke, površnike, zimske suknje, dežne plašče za
gospode in dečke. Najmodernejša konfekcija za dame in deklice. 52-9

Konfekcijska trgovina
v Ljubljani

A. Lukič

Pred škofijo štev. 19.

Sveji k svojim! Slovenke!

Zahtevajte po vseh trgovinah pravi slovenski izdelek

„ZVEZDNO“
CIKORIJO

13-10

z prve jugoslovanske tovarne za kavine surrogate v Ljubljani.

Kavarna in restavracija
ŠVICARIJA

se priporoča.

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša tvrdka za
naročevanje ozir. nakupovanje!

Čopčev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajlne prevlake, pristne, v posodicah po 1/3, 1/4, 1/2
in 1 kg. 104-6

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in naj-
lepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvas'ega za
pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravnega za vsakovrstne prevlake.

Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Masčobo za usnje.

Oljnatih barv, priznani najboljše.

Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.

Flrneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpeznega.

Gipsa, alabasterskega in štukaturnega.

Karbolineja, najboljše.

Fasadnih barv za apno.

Barv, suhlh, kemičnih, prstenih in rudninskih.

Kleja za miza'je in sobne slikarje.

Vzorcev za slikarje, najnovejših.

Ustanovljeno
1. 1832.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno
1. 1832.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, flrnežev, lakov in steklarskega kleja.

I. WANEK

** **

::

LJUBLJANA

::

Sv. Petra cesta št. 21

krznar in izdelovatelj čepic

6-6

Postrežba točna.

Priporočam slav. občinstvu svojo bogato zalogo najfinejših in raznovrstnih

: kožuhovin in klobukov :

Lastno izdelovanje čepic vseh vrst ter velika zaloga raznovrstnih kož. Slavno
vojaštvo se opozarja na bogato izbero kap in vseh drugih
vojaških potrebščin.

Prevzemam vsakršna v svojo stroko spadajoča popravila proti najnižji ceni
ter kupujem kože divjačine po najvišjih dnevnih cenah.

Cene solidne.

Pred kratkim
ustanovljena.

Na razpolago ima

10.000 hl vina

(mošta) združenih
kmetov iz najbolj-
ših vinogradnih
krajev, kakor:
Brje, Skrilje, Do-
bravljah, Kamnje in
drugih bližnjih
vasi.

Kmečka delavska

gospodarska zadruga

v Dobravljah, Goriško.

Registrovana zadruga z omejeno
zavezo. 13

Zadružno vodstvo!

Lastne kleti.

Priporočam se
cenjenim konsu-
mentom, zadru-
gam, trgovcem in
gostilničarjem po
Goriškem, Kranj-
skem, Koroškem, v
Trstu in drugod.

Postrežba točna
in prava!

Cene zmerne!

Dolnška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg
Ljubljani
Telefon šte. 188. Telefon šte. 188.

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠIŠKI.